gemeente BERNHEZE

Registratienummer: **35890** / 35893

Raadsvoorstel	
Datum vergadering:	6 juli 2023
Agendapunt:	8
Onderwerp:	Uitvoering centrum vergroeningsplannen Vaststellen van de 11e begrotingswijziging 2023
Portefeuillehouder:	wethouder Marius Tielemans

Heesch, 30 mei 2023

Inleiding

Met dit voorstel wordt uw raad gevraagd om de toekenning van incidentele middelen voor het uitvoeren van klimaatadaptatie projecten. Ons klimaat is zichtbaar aan het veranderen. Deze veranderingen hebben grote gevolgen in Nederland en dus ook in Bernheze. Regenbuien worden heviger. Desondanks daalt het grondwaterpeil. Hierdoor kunnen planten en bomen niet meer goed groeien. Daarnaast stijgen de temperaturen waardoor het in de zomer onaangenaam heet kan worden op bepaalde plekken. Dit alles kan negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid van inwoners.

Daarom hebben we in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2020-2023, dat door uw raad op 20-05-2020 is vastgesteld, opgenomen dat we maatregelen nemen om onze leefomgeving aan te passen aan het veranderend klimaat. De oorsprong hiervan ligt in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) dat sinds 2017 van kracht is. Daarin is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatrobuust is ingericht. Daarnaast is in het Bestuursprogramma 2022-2026 'Samen bouwen aan een veerkrachtig Bernheze' de volgende ambitie opgenomen: we zetten in op het groen en klimaatbestendig inrichten van onze kernen en zorgen voor een goede afstemming met inwoners en ondernemers. Het afgelopen jaar hebben we invulling gegeven aan deze beleidsambities met 2 projecten:

- Het goede voorbeeld geven, het klimaatadaptief en groener inrichten van de omgeving van het gemeentehuis.
- Het klimaatadaptief en groener inrichten van de centra van Heesch, Nistelrode en Heeswijk-Dinther.

Een uitgebreide omschrijving van deze projecten vindt u in de NTI die op 25-05 aan uw raad is voorgelegd. De NTI is in bijlage 1 toegevoegd.

Uit de bovenstaande 2 projecten zijn concept ontwerpen gekomen voor 4 locaties in Bernheze. Het gaat om de omgeving van het gemeentehuis en de centra van Heesch, Nistelrode en Heeswijk-Dinther. De ontwerpen zijn te vinden in de bijlages 2 tot en met 5. Op basis van de ontwerpen zijn kostenschattingen voor de uitvoering gemaakt. Het budget dat voor deze projecten verkregen is via de impulsregeling klimaatadaptatie blijkt onvoldoende te zijn om alle ontwerpen uit te voeren. Met de huidige budgetten kunnen we enkel een gedeelte van alle 4 de ontwerpen dit najaar uitvoeren. Daarom verzoeken wij u eenmalig extra budget toe te kennen om de ontwerpen in het najaar van 2023 volledig te realiseren.

Voorstel

1. Een krediet van €130.000 beschikbaar te stellen voor het klimaatadaptiever en groener inrichten van de omgeving van het gemeentehuis

2. Een krediet van €220.000 beschikbaar te stellen voor het klimaatadaptiever en groener inrichten van de centra van Heesch, Nistelrode en Heeswijk-Dinther.
3. De structurele kosten van deze investeringen voor een totaalbedrag van €17.500 op te nemen in de volgende begroting.

Argumenten

1.1 *Het gemeentehuis is het visitekaartje van de gemeente, door een groene inrichting geven we het goede voorbeeld aan onze inwoners*

In de Gemeente Bernheze vragen we veel van onze inwoners op het gebied van klimaatadaptatie en duurzaamheid. Het is daarom belangrijk om ook zelf het goede voorbeeld te geven. De meest in het oog springende locatie om dit goede voorbeeld te geven is het gemeentehuis in Heesch. Deze locatie wordt geassocieerd met de gemeente en is daarnaast een van de plekken waar we onze inwoners ontmoeten. De omgeving van het gemeentehuis bestaat vooral uit verharding en is daarmee niet klimaatadaptief. Het nieuwe ontwerp zorgt voor het verwijderen van 2900 m2 verharding en het toevoegen van groen. Daarmee krijgt het gemeentehuis een andere uitstraling en geven we het goede voorbeeld aan onze inwoners.

1.2 Een groene werkomgeving zorgt voor een hoger welbevinden van medewerkers

Het gemeentehuis is de plek waar ambtenaren, bestuurders en politici dagelijks werken. Groen in en rond de werkomgeving heeft verschillende positieve effecten voor de gezondheid en het algehele welbevinden van medewerkers en bezoekers. Uit onderzoek van de Wageningen Universiteit blijkt dat groen bijdraagt aan een beter concentratievermogen en stressreductie. Daarnaast zorgt het voor een hogere arbeidsproductiviteit en een lager ziekteverzuim.

1.3 Dit zorgt voor het tegengaan van wateroverlast en hittestress op deze locatie.

De omgeving van het gemeentehuis in Heesch is erg versteend. De klimaatmonitor toont dat op deze locatie sprake is van hittestress. Op een warme dag kan de gevoelstemperatuur oplopen tot boven de 50 graden. Daarnaast is er door de verstening bij hevige regenval kans op wateroverlast op wegen en in panden. Dit ontwerp zorgt ervoor dat er 2900 m2 aan stenen wordt verwijderd en groen wordt toegevoegd. Regenwater krijgt hierdoor de kans om te infiltreren in de omgeving in plaats van weg te spoelen door het riool. Het ontwerp zorgt daarnaast voor een daling van de temperatuur. Door bomen aan te planten wordt schaduw gecreëerd, daarnaast geven planten waterdamp af waardoor de temperatuur verder wordt verlaagd. Het ontwerp zorgt voor een afname van de gemiddelde temperatuur met 1,3 graden, daarnaast zorgt het voor een toename van 150% groen binnen het plangebied. Door het toekennen van het budget kunnen de effecten van het ontwerp gemaximaliseerd worden.

1.4 *Hiermee dragen we bij aan het verbeteren van de biodiversiteit en de luchtkwaliteit*

Het aanbrengen van groen heeft een positief effect op de biodiversiteit. Zo wordt er meer leefruimte voor o.a. insecten en vogels gecreëerd. We kiezen in het ontwerp voor inheemse plantsoorten zodat het ontwerp maximaal bijdraagt aan de biodiversiteit. Daarnaast zorgt het groen voor een betere luchtkwaliteit in de omgeving van het gemeentehuis. Planten nemen CO2 en stikstof op en verbeteren hiermee de luchtkwaliteit in het centrum.

1.5 Hiermee geven we invulling aan landelijke, regionale en lokale ambities

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) dat sinds 2017 van kracht is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatrobuust is ingericht. In Bernheze hebben we deze ambitie opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2023 en de nog vast te stellen omgevingsvisie. Daarnaast is in het Bestuursprogramma 2022-2026 'Samen bouwen aan een veerkrachtig Bernheze' de volgende ambitie opgenomen: we zetten in op het groen en klimaatbestendig inrichten van onze kernen en zorgen voor een goede afstemming met inwoners en ondernemers. Met het uitvoeren van dit project geven we invulling aan de bovenstaande ambities.

1.6 Hierdoor kunnen we het subsidiebudget aanvullen zodat het gehele plan kan worden uitgevoerd
In de afgelopen periode is er een participatieproces doorlopen om dit ontwerp op te stellen. Er wordt ook afgestemd met het traject voor de verbouwing van de Misse 2-4-6. Uit het participatieproces is gebleken dat het ontwerp wordt ondersteund door inwoners, ondernemers en de organisatie. Voor dit project is €105.000 subsidie verkregen via de impulsregeling klimaatadaptatie. Er is tot op heden geen budget van de gemeente ingezet. Om het gehele plan uit te voeren is naar verwachting €235.000 nodig. Dat betekent dat er een tekort is van €130.000.

Door het toekennen van €130.000 is het mogelijk het volledige plan dit najaar uit te voeren. Als er geen extra budget beschikbaar wordt gesteld, wordt enkel een gedeelte van het plan dit najaar uitgevoerd. Hiervoor wordt ambtelijk een prioritering gemaakt op basis van de effecten van een maatregel op de volgende punten:

- Het tegengaan van hittestress
- Het tegengaan van wateroverlast
- Het aantal m2 verharding dat wordt verwijderd

Eerst voeren we de maatregelen met het grootste effect uit. In bijlage 6 is een Excel tabel toegevoegd die aangeeft welke maatregelen dit zijn. Voor het overige gedeelte van het plan zal andere financiering gezocht worden. Deze financiering moet komen uit subsidies of uit andere gemeentelijke budgetten. Het plan loopt dan minimaal een jaar vertraging op omdat enkel in het plantseizoen (oktober-november) de maatregelen uitgevoerd worden. Het voordeel van het gehele plan in een keer uitvoeren is dat er wordt bespaard op de uitvoeringskosten. Een aannemer hoeft maar eenmalig naar de projectlocatie te komen.

2.1 Met de uitvoering van deze plannen geven we invulling aan wensen van inwoners en ondernemers voor het groener inrichten van het centra.
De ontwerpen voor Heeswijk-Dinther, Nistelrode en Heesch zijn middels co-creatie tot stand gekomen. De ontwerpen zijn gemaakt door inwoners en ondernemers en verder uitgewerkt door een lokale schetsontwerper. De ontwerpen zijn daarnaast gepresenteerd en getoetst bij een brede groep van inwoners op 3 informatieavonden. Verder is via SamenBernheze de mogelijkheid gegeven om input te leveren. Hieruit is gebleken dat het vergroenen van de centra breed gedragen wordt. Daarnaast hebben we in dit project ook een bijdrage aan ondernemers gevraagd, dit mag zowel financieel als in ingezette uren zijn. In alle 3 de kernen zijn de ondernemers druk bezig met het regelen van deze financiële bijdrage. Het gaat om een bijdrage €5600 per kern. Door het toekennen van extra budget geven we invulling aan de wensen van ondernemers en inwoners.

2.2 Hiermee gaan we wateroverlast, droogte en hittestress in onze centra tegen.
De klimaatmonitor toont dat het op verschillende plekken in onze centra erg heet wordt. Daarnaast kan er op deze plekken bij hevige regenval wateroverlast ontstaan. Met het uitvoeren van deze ontwerpen verwijderen we verharding. In plaats hiervan worden bomen, plantsoenen en hagen aangelegd. Hierdoor kan er meer water infiltreren en wordt zowel droogte als wateroverlast tegengaan. Daarnaast zorgt het groen voor een betere uitstraling van de centra. De temperaturen worden aangenamer doordat bomen en planten schaduw creëren en waterdamp afgeven. Dit zorgt voor een aantrekkelijker centrum voor inwoners, ondernemers en klimaat.

2.3 Creëren we een gezondere omgeving voor onze inwoners
Groen in het centrum heeft een positief effect op de gezondheid en het algehele welbevinden van bezoekers. Uit onderzoek van de Wageningen Universiteit blijkt dat groen bijdraagt aan concentratievermogen, stressreductie, een hogere arbeidsproductiviteit en een lager ziekteverzuim. Dit is voordelig voor al onze inwoners en ondernemers die in de centra werken en verblijven.

2.4 Hiermee geven we invulling aan de ambities landelijke, regionale en lokale ambities
In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) dat sinds 2017 van kracht is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatrobuust is ingericht. In Bernheze hebben we deze ambitie opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2023 en de nog vast te stellen omgevingsvisie. Daarnaast is in het Bestuursprogramma 2022-2026 'Samen bouwen aan een veerkrachtig Bernheze' de volgende ambitie opgenomen: we zetten in op het groen en klimaatbestendig inrichten van onze kernen en zorgen voor een goede afstemming met inwoners en ondernemers. Met het uitvoeren van dit project geven we invulling aan de bovenstaande ambities.

2.5 Hierdoor kunnen we het subsidiebudget aanvullen zodat het gehele plan kan worden uitgevoerd.
Er is een budget van €83.000 beschikbaar voor uitvoering van deze plannen. Dit budget is verkregen door het aanvragen van een subsidie uit de impulsregeling klimaatadaptatie. Dit budget wordt door ondernemers aangevuld tot €100.000, dat betekent dat er per kern ongeveer €33.000 beschikbaar is. De schatting van de kosten van de ontwerpen zijn:

- Heesch: €195.000
- Nistelrode: €75.000
- Heeswijk-Dinther €50.000

Dat betekent dat we met het huidige budget de projecten niet volledig kunnen uitvoeren. Door het toekennen van €220.000 is het mogelijk de 3 plannen volledige uit te voeren. Als er geen extra budget beschikbaar wordt gesteld wordt enkel een gedeelte van de plannen dit najaar uitgevoerd. Hiervoor wordt ambtelijk een prioritering gemaakt op basis van de effecten van een maatregel op de volgende punten:

- het tegengaan van hittestress
- Het tegengaan van wateroverlast
- Het aantal m2 verharding dat wordt verwijderd

Eerst voeren we de maatregelen met het grootste effect uit. In bijlage 6 is een Excel tabel toegevoegd die aangeeft welke maatregelen dit zijn. Voor het overige gedeelte van het plan zal andere financiering gezocht worden. Deze financiering moet komen uit

subsidies of uit andere gemeentelijke budgetten. Het plan loopt dan minimaal een jaar vertraging op omdat enkel in het plantseizoen (oktober-november) de maatregelen uitgevoerd worden. Het voordeel van het gehele plan in een keer uitvoeren is dat wordt bespaard op de uitvoeringskosten. Een aannemer hoeft maar eenmalig naar de projectlocatie te komen.

3.1 Door het toekennen van deze incidentele middelen kunnen de plannen worden uitgevoerd.

Risico's

1. Met de uitvoering van deze plannen wordt er op centrale plekken vergroend. Op deze plekken vinden evenementen zoals de kermis, het carnaval en de markt plaats. In de ontwerpen is zoveel mogelijk rekening gehouden met de doorgang van deze evenementen. Echter heeft de vergroening wel gevolgen voor een aantal evenementen:
    - Door vergroening van de Misse in Heesch moeten 2 van de 24 kermisattracties verplaatst worden naar een andere locatie. Dit zijn de attracties die op het bordes voor het gemeentehuis staan. Deze attracties kunnen niet meer binnen het huidige kermisgebied staan. Daarnaast moeten 3 attracties een klein stuk verschoven worden.
    - De vergroening van het plein op het Dorp in Heesch zorgt ervoor dat het plein smaller wordt. Dit zorgt mogelijk voor een knelpunt voor de tent die hier staat tijdens de kermis.
    - In Heeswijk-Dinther moeten 6 van de 22 kraampjes/attracties een andere locatie krijgen. Het is waarschijnlijk niet mogelijk om alle attracties op plein 1969 te behouden.
    - In Nistelrode moeten 3 van de 28 attracties een andere locatie krijgen. Dit is binnen het plangebied van de kermis op te lossen.

Kosten en dekking
De 4 ontwerpen hebben verschillende kostenramingen. Het beschikbare budget is volledige verkregen uit de impulsregeling klimaatadaptatie. Er is voor deze projecten tot nu toe minimaal budget van de gemeente ingezet. In het onderstaande overzicht staan de kosten per plan, de beschikbare middelen en de gevraagde middelen.

Plangebied	**Kosten**	**Budget beschikbaar**	**Budget gevraagd**
Heesch – Gemeentehuis	€235.000	€105.000	€130.000
Heesch- centrum	€195.000	€33.000	€162.000
Nistelrode	€75.000	€33.000	€42.000
Heeswijk-Dinther	€50.000	€33.000	€17.000
Totaal	€555.000	€205.000	€350.000

De investeringen worden in 20 jaar afgeschreven. Dat betekent dat de totale jaarlijkse afschrijvingslasten €17.500 zijn. De kosten van bovenstaande budgetten zijn niet opgenomen in de begroting en daarom niet voorzien. De structurele afschrijvingslasten van €17.500 kunnen worden gedekt uit de post onvoorzien.

De uitvoering staat gepland voor het najaar van 2023 omdat dit vanwege het plantseizoen het beste moment is om nieuwe bomen te planten. Voor volledige uitvoering van de plannen moet er daarom deze zomer duidelijkheid zijn over de beschikbare middelen. De ontwerpen zijn recentelijk afgerond waardoor de kosteninschattingen nu pas gemaakt konden worden. Het was daarom niet mogelijk de dekking voor deze plannen mee te nemen in kadernota of tussentijdse rapportage.

Vervolg

Er zijn 2 scenario's voor het vervolg mogelijk.

1. Bij toekenning van het extra budget worden de 4 ontwerpen in de bijlage volledig uitgevoerd in het najaar van 2023.
2. Bij geen toekenning van extra middelen worden de 4 ontwerpen gedeeltelijk uitgevoerd. Hiervoor wordt ambtelijk een prioritering gemaakt op basis van de effecten van een maatregel op de volgende punten:
    - het tegengaan van hittestress
    - Het tegengaan van wateroverlast
    - Het aantal m2 verharding dat wordt verwijderd

    In het najaar van 2023 wordt op basis van de prioritering en het beschikbare budget (€105.000 voor omgeving gemeentehuis, €33.000 per plan voor de kernen Heesch, Nistelrode en Heeswijk-Dinther) de maatregelen uitgevoerd. Voor de overgebleven maatregelen moeten nieuwe financiële middelen worden gezocht. De uitvoering hiervan loopt minimaal een jaar vertraging op omdat enkel in het plantseizoen (oktober-november) de maatregelen uitgevoerd kunnen worden.

3. Door het toevoegen van groen verschuiven de onderhoudskosten. Doordat we kiezen voor hoogwaardig groen in het centrum zullen de onderhoudskosten stijgen. Hoogwaardig groen heeft op de lange termijn hogere onderhoudskosten dan verharding. Het verschil in onderhoudskosten is €1,80 per m2. In totaal wordt er 5400 m2 stenen vervangen voor groen. Dat betekent dat de structurele jaarlijkse onderhoudskosten stijgen met €9750. De toegenomen kosten voor groen maken deel uit van groenonderhoudsplannen die eind 2023 door het college worden vastgesteld. Areaaluitbreidingen worden gedeeld via de tussentijdse rapportages.

Evaluatie

Bijlage(n): De bijlage(n) zijn digitaal beschikbaar.

- Bijlage 1 Notitie ter informatie stand van zaken klimaatadaptatie Project
- Bijlage 2 Heesch omgeving gemeentehuis
- Bijlage 3 Heesch centrum
- Bijlage 4 Nistelrode
- Bijlage 5 Heeswijk-Dinther
- Bijlage 6 Maatregelen en kosten
- Bijlage 7 Raadsbesluit uitvoering centrum vergroeningsplannen

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Antoine Walraven
waarnemend burgemeester